ĢENERĀLADVOKĀTA JANA MAZAKA [*JÁN MAZÁK*] SECINĀJUMI,
sniegti 2009. gada 15. septembrī[1]

I — Ievads

1. Šie *Bundesverwaltungsgericht* (Federālā Administratīvā tiesa), Vācija, lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvas 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu (turpmāk tekstā — "Direktīva 2004/83")[2], atsevišķu noteikumu interpretāciju. Lūgumi ir par nosacījumiem, ar kādiem tiek izbeigts bēgļa statuss saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu. It īpaši *Bundesverwaltungsgericht* vēlas noskaidrot, vai bēglis zaudē bēgļa statusu saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu tad, ja vairs nepastāv pamatotas bailes no vajāšanas, uz kuru pamata šis statuss tika piešķirts, un viņam nav arī cita iemesla baidīties no vajāšanas šīs direktīvas 2. panta c) punkta izpratnē. Gadījumā, ja Tiesa uzskata, ka bēgļa statuss nebeidz pastāvēt minēto apstākļu dēļ, iesniedzējtiesa lūdz Tiesai noteikt, vai un cik lielā mērā ir jābūt izpildītiem noteiktiem papildu nosacījumiem, lai izbeigtu šo statusu. Tāpat iesniedzējtiesa vēlas, lai tiktu precizēts veids, kādā bēgļa statusa izbeigšanas kontekstā ir jānovērtē jauni, atšķirīgi apstākļi, kas ir par pamatu vajāšanai, ja agrākie apstākļi, uz kuru pamata attiecīgajai personai tika piešķirts bēgļa statuss, vairs nepastāv.

II — Atbilstošās tiesību normas

A — *Starptautiskās tiesības — Konvencija par bēgļa statusu*

2. Konvencija par bēgļa statusu, kas parakstīta Ženēvā 1951. gada 28. jūlijā[3], stājās spēkā 1954. gada 22. aprīlī. Redakcija, kas

1 — Oriģinālvaloda — angļu.
2 — OV L 304, 12. lpp.
3 — *United Nations Treaty Series* [Apvienoto Nāciju Organizācijas līgumu krājums], 189. sējums, 150. lpp., Nr. 2545 (1954).

piemērojama strīdam pamata lietā, izriet no Protokola par bēgļa statusu, kas pieņemts Ņujorkā 1967. gada 31. janvārī un kas stājās spēkā 1967. gada 4. oktobrī (turpmāk tekstā — "Ženēvas konvencija").

3. Ženēvas konvencijas 1. panta A daļas 2. punktā ir paredzēts, ka vārds "bēglis" attiecas uz jebkuru personu, kas "pamatoti baidoties no vajāšanas pēc rases, reliģijas, tautības, piederības īpašai sociālai grupai pazīmēm vai politiskās pārliecības dēļ, atrodas ārpus savas pilsonības valsts un nespēj vai sakarā ar šādām bailēm nevēlas izmantot šīs valsts aizsardzību; [..]."

4. Ženēvas konvencijas 1. panta C daļā ir paredzēts, ka "šo Konvenciju pārtrauc pielietot attiecībā uz jebkuru personu, kas atbilst A daļas noteikumiem, ja tā:

[..]

5) ilgāk nevar atteikties pakļauties savas pilsonības valsts aizsardzībai tādēļ, ka apstākļi, kuru sakarā tā tikusi atzīta par bēgli, vairs nepastāv; [..]."

B — *Kopienu tiesības*

5. Direktīvas 2004/83 2. panta c) punktā ir paredzēts, ka ""bēglis" ir trešās valsts valstspiederīgais, kas, pamatoti baidoties no vajāšanas rases, reliģijas, tautības, politisko uzskatu vai piederības kādai noteiktai sociālai grupai dēļ, atrodas ārpus valsts, kuras piederīgais šī persona ir, un nespēj vai šādu baiļu dēļ nevēlas pieņemt minētās valsts aizsardzību".

6. Direktīvas 2004/83 2. panta e) punktā ir paredzēts, ka ""persona, kas tiesīga uz alternatīvo aizsardzību" ir trešās valsts valstspiederīgais [..], ko nevar kvalificēt kā bēgli, bet attiecībā uz kuru ir sniegts pietiekams pamatojums, lai uzskatītu, ka attiecīgā persona, ja tā atgrieztos savā izcelsmes valstī [..], tai draudētu reāls risks ciest būtisku kaitējumu, kā noteikts 15. pantā, [..] un kas nevar vai

šāda riska dēļ nevēlas pieņemt minētās valsts aizsardzību".

b) partijas vai organizācijas, ieskaitot starptautiskas organizācijas, kas kontrolē valsti vai būtisku valsts teritorijas daļu.

7. Direktīvas 2004/83 4. panta ar nosaukumu "Faktu un apstākļu novērtēšana" 4. punktā ir paredzēts, ka "fakts, ka pieteikuma iesniedzējs jau bijis pakļauts vajāšanai vai smagam kaitējumam vai tiešiem šādas vajāšanas vai šāda kaitējuma draudiem, ir nopietna norāde uz pieteikuma iesniedzēja pamatotajām bailēm no vajāšanas vai uz reālu risku ciest smagu kaitējumu, ja vien nav dibinātu iemeslu uzskatīt, ka šāda vajāšana vai smags kaitējums netiks atkārtoti".

2. Aizsardzību parasti nodrošina, 1. punktā minētajiem dalībniekiem veicot pamatotus pasākumus, lai novērstu vajāšanu vai smaga kaitējuma ciešanu, cita starpā uzturot efektīvu tiesību sistēmu, lai atklātu, apsūdzētu un sodītu par darbībām, kas veido vajāšanu vai smagu kaitējumu, un pieteikuma iesniedzējam ir pieeja šādai aizsardzība.

8. 7. pantā ar nosaukumu "Aizsardzības dalībnieki" ir paredzēts, ka:

"1. Aizsardzību var nodrošināt:

3. Novērtējot, vai starptautiskā organizācija kontrolē valsti vai būtisku tās teritorijas daļu un nodrošina aizsardzību, kā aprakstīts 2. punktā, dalībvalstis ņem vērā jebkādas vadlīnijas, kas var būt ietvertas attiecīgos Padomes aktos."

a) valsts vai

9. Direktīvas 2004/83 11. pantā ar nosaukumu "Izbeigšana" ir paredzēts:

"Trešās valsts valstspiederīgais [..] izbeidz būt bēglis, ja viņš vai viņa: [..]

e) vairs nevar atteikties no savas valstspiederības valsts aizsardzības, jo vairs nepastāv apstākļi, saistībā ar kuriem viņš vai viņa tika atzīts(-a) par bēgli;

[..].

2. Izskatot 1. punkta e) [..] apakšpunktu, dalībvalstis ņem vērā, vai apstākļu maiņa ir tik nozīmīga un vai tai ir tik pastāvīgs raksturs, ka bēgļa bailes no vajāšanas vairs nevar uzskatīt par pamatotām."

10. Direktīvas 2004/83 14. pantā ar nosaukumu "Bēgļa statusa atcelšana, izbeigšana vai atteikums to pagarināt" ir paredzēts:

"1. Attiecībā uz starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, kas iesniegti pēc šīs direktīvas stāšanās spēkā, dalībvalstis atceļ, izbeidz vai atsaka pagarināt trešās valsts valstspiederīgo [..] bēgļa statusu, ko piešķīrusi valsts, administratīva, tiesu vai tiesām līdzīgu iestāžu struktūra, ja viņš vai viņa izbeidzis būt bēglis saskaņā ar 11. pantu.

2. Neskarot 4. panta 1. punktā noteikto bēgļa pienākumu darīt zināmus visus būtiskos faktus un sniegt visu attiecīgo viņa/viņas rīcībā esošo dokumentāciju, dalībvalsts, kas

piešķīrusi bēgļa statusu, individuāli par katru personu parāda, ka attiecīgā persona izbeigusi būt bēglis vai nekad nav bijusi bēglis saskaņā ar šā panta 1. punktu. [..]"

C — *Valsts tiesības*

11. Direktīvas 2004/83 15. pantā ar nosaukumu "Smags kaitējums" ir paredzēts:

12. Likuma par patvēruma procedūru (*Asylverfahrensgesetz*) 3. panta 1. punktā ir paredzēts, ka:

"Smagu kaitējumu veido:

a) nāves sods vai tā izpilde vai

"Ārvalstnieks ir bēglis [Ženēvas konvencijas] izpratnē, ja viņam draud briesmas, kas paredzētas *Aufenthaltsgesetz* [Likuma par uzturēšanos] 60. panta 1. punktā, viņa pilsonības valstī [..]."

b) pieteikuma iesniedzēja spīdzināšana vai necilvēcīga vai pazemojoša izturēšanās pret viņu, vai necilvēcīga vai pazemojoša sodīšana izcelsmes valstī, vai

c) smagi un individuāli draudi civiliedzīvotāja dzīvībai vai veselībai plaši izplatītas vardarbības dēļ starptautisku vai iekšēju bruņotu konfliktu gadījumā."

13. *Aufenthaltsgesetz* 60. panta 1. punktā ir ietverts tādu apstākļu uzskaitījums, pie kādiem ārvalstnieku nevar deportēt.

14. 2007. gada 19. augustā Vācijas Federatīvā Republika pieņēma likumu, kas ievieš Eiropas Savienības direktīvas par uzturēšanos un patvērumu[4] un kas tostarp grozīja *Asylverfahrensgesetz* 73. panta 1. punktu, lai valsts tiesībās transponētu Direktīvas 2004/83 11. un 14. pantu. *Asylverfahrensgesetz* 73. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Piešķirtais patvērums vai bēgļa statuss tiek nekavējoties izbeigts, ja vairs nepastāv nosacījumi, kas bija to pamatā. It īpaši tas ir gadījumā, kad vairs nepastāv apstākļi, uz kuru pamata ārvalstniekam tika piešķirtas patvēruma tiesības vai bēgļa statuss, un tāpēc viņš vairs nevar atteikties no savas pilsonības valsts aizsardzības [..]."

4 — *Gesetz zur Umsetzung aufenthalts- und asylrechtlicher Richtlinien der Europäischen Union*, *BGBl.* I, 1970. lpp. Šis likums stājās spēkā 2007. gada 28. augustā.

III — Pamata tiesvedības un iesniedzējtiesas lēmums par prejudiciālu jautājumu uzdošanu

15. Lietas dalībnieki iesniedzējtiesā izskatāmajās tiesvedībās ieceļoja Vācijā laika periodā no 1999. līdz 2002. gadam un iesniedza tur patvēruma pieteikumu. Aidins Salahadins Abdulla [*Aydin Salahadin Abdulla*], prasītājs lietā C-175/08, ir Irākas pilsonis ar turkmēņu izcelsmi un sunnītu ticību. Sava patvēruma pieteikuma pamatošanai viņš apgalvoja, ka sadūra *Baath* partijas biedru, būdams izmisumā par sava brāļa apcietināšanu. Kamils Hasans [*Kamil Hasan*], prasītājs lietā C-176/08, ir Irākas pilsonis ar arābu izcelsmi un sunnītu ticību. Sava patvēruma pieteikuma pamatošanai viņš apgalvoja, ka brālēns viņa mājās esot paslēpis aizliegtas opozīcijas partijas dokumentus un pistoli, kas vēlāk, veicot mājas kratīšanu, tika atrasti. Ahmeds Adems [*Ahmed Adem*] un Hamrina Mosa Raši [*Hamrina Mosa Rashi*], prasītāji lietā C-178/08, ir laulātie ar Irākas pilsonību un musulmaņu ticību. Adems ir arābu izcelsmes, savukārt H. Mosa Raši ir kurdu izcelsmes. Savu patvēruma pieteikumu pamatošanai viņi apgalvoja, ka A. Ademu

sakarā ar darbošanos opozīcijas partijā (*Hisb-Al-Schaab-Al-Dimoqrati*) meklē slepenpolicija. Dlērs Džamals [*Dler Jamal*], prasītājs lietā C-179/08, ir Irākas pilsonis ar kurdu izcelsmi un musulmaņu ticību. Sava patvēruma pieteikuma pamatošanai viņš apgalvoja, ka viņam bija nesaskaņas ar diviem *Baath* partijas biedriem[5].

16. Prasītājus atzina par bēgļiem *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge*, (Federālā migrācijas un bēgļu pārvalde, turpmāk tekstā — "*Bundesamt*") 2001. un 2002. gadā saskaņā ar Ārvalstnieku likuma (*Ausländergesetz*) 51. panta 1. punktu (tagad *Asylverfahrgesetz* 3. panta 1. punkts kopā ar *Aufenthaltsgesetz* 60. panta 1. punktu). Sakarā ar apstākļu maiņu Irākā *Bundesamt* laika posmā no 2005. gada janvāra līdz 2005. gada augustam atsauca savu atzīšanu. Prasītāji šos lēmumus par atzīšanas atsaukšanu pārsūdzēja *Verwaltungsgericht* (Administratīvā tiesa). Pēdējā minētā lēmumus par atzīšanas atsaukšanu atcēla, ņemot vērā tostarp nestabilo situāciju Irākā.

17. Apelācijas sūdzību dēļ, kuras Vācijas Federatīvā Republika iesniedza augstākajās administratīvajās tiesās (*Oberverwaltungsgericht* un *Verwaltungerichtshof*), *Verwaltungsgericht* nolēmumi tika atcelti un prasītāju prasības atcelt lēmumus par atzīšanas atsaukšanu tika noraidītas laikā no 2006. gada marta līdz augustam. Augstākās administratīvās tiesas pamatoja savus nolēmumus cita starpā ar to, ka iepriekšējais Sadama Huseina režīms bija nepārprotami zaudējis savu militāro un politisko varu pār Irāku un ka prasītāji tagad ir pietiekami pasargāti no Sadama Huseina režīmā veiktās vajāšanas. Attiecīgās tiesas arī uzskatīja, ka attiecībā uz prasītājiem nepastāvēja nekādi pamatoti vajāšanas draudi. Tāpat augstākās administratīvās tiesas atzina, ka tiktāl, ciktāl runa ir par teroristu uzbrukumiem un karadarbību starp bruņotiem opozīcijas spēkiem un regulārajiem drošības un koalīcijas spēkiem, nav skaidrs, kādā veidā šādi notikumi ir saistīti ar patvērumu, kas ietekmēja prasītājus. Attiecīgās tiesas uzskatīja, ka uz vispārējām briesmām neattiecas ne *Aufenthaltsgesetz* 60. panta 1. punktā paredzētā aizsardzība, ne arī Ženēvas konvencijas 1. panta C daļas 5. punkts. Turklāt lēmumi par bēgļa statusa atcelšanu neradīja juridiskas šaubas attiecībā uz Direktīvu 2004/83, jo

5 — Prasītāji lietās C-175/08 (Aidins Salahadins Abdulla), C-176/08 (Kamils Hasans), C-178/08 (Ahmeds Adems un Hamrina Mosa Raši) un C-179/08 (Dlērs Džamals), visi kopā šajā tiesvedībā tiks saukti — "prasītāji".

šai direktīvai līdz ieviešanas termiņa beigām nebija tiešas iedarbības. Tāpat attiecīgās tiesas arī uzskatīja, ka Direktīva 2004/83 negrozīja *Aufenthaltsgesetz* 60. panta 1. punkta materiālo saturu.

18. Prasītāji iesniedza iesniedzējtiesā apelācijas sūdzības par tiesību jautājumu attiecībā uz augstāko administratīvo tiesu spriedumiem.

19. Iesniedzējtiesa uzskata, ka ir nepieciešams, lai apstākļu maiņa bēgļa izcelsmes valstī būtu nozīmīga un pastāvīga un lai bēglim vairs nebūtu nedz pamatotas bailes no vajāšanas, uz kā pamata tika atzīts bēgļa statuss, nedz arī cita iemesla baidīties no vajāšanas. Gadījumā, kad bēglis apgalvo, ka tad, ja viņš atgriezīsies savā izcelsmes valstī, attiecībā uz viņu tiks veikta jauna vai cita veida vajāšana, ir jānoskaidro reāls šādas iespējamās vajāšanas risks. Ženēvas konvencijas 1. panta C daļas 5. punktā minētajai "valsts aizsardzībai" ir tāda pati nozīme kā šīs konvencijas 1. panta A daļas 2. punktā minētajai "valsts aizsardzībai" un tā attiecas tikai uz aizsardzību no vajāšanas. Iesniedzējtiesa uzskata, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru un ņemot vērā Ženēvas konvencijas 1. panta A daļas 2. punkta formulējumu un mērķi, uz vispārējām briesmām neattiecas ne šajā tiesību normā minētā aizsardzība, ne arī šīs konvencijas 1. panta C daļas 5. punkts. Jautājums par to, vai ārvalstniekam ir jāatgriežas savā izcelsmes valstī, ja viņam tur draud vispārējas briesmas, bēgļa statusa izbeigšanas kontekstā ir jāizvērtē nevis saskaņā ar *Asylverfahrensgesetz* 73. panta 1. punktu, bet drīzāk saskaņā ar *Aufenthaltsgesetz* 60. panta 7. punktu un 60. panta a daļas 1. punkta pirmo teikumu. Tāpat iesniedzējtiesa norāda, ka bēgļa statusa izbeigšana ne vienmēr nozīmē personas uzturēšanās tiesību Vācijā zaudēšanu.

20. Tomēr iesniedzējtiesai ir šaubas par šīs nostājas pareizību, ņemot vērā Komisijas priekšlikumu[6], kura dēļ tika pieņemta Direktīva 2004/83, un noteiktus Apvienoto Nāciju Augstā komisāra bēgļu jautājumos pārvaldes (*Office of the United Nations High Commissioner for Refugees*, turpmāk tekstā — "*UNHCR*") pieņemtos dokumentus. Savā priekšlikumā Komisija — papildus tam, ka tā noteica nepieciešamību izvērtēt, vai izcelsmes valstī ir bijušas šādas būtiskas izmaiņas politikas vai sociālajā jomā, kas ir ļāvušas izveidot stabilas spēka struktūras — uzskatīja, ka ir jābūt objektīviem un ticamiem pierādījumiem par to, ka attiecīgajā valstī tiek vispārīgi ievērotas cilvēktiesības, vienlaikus, iespējams, norādot,

6 — COM(2001) 510, galīgā redakcija, 26. lpp.

ka bēgļa statusa izbeigšana ir atkarīga no tālākiem nosacījumiem. Tāpat iesniedzējtiesa norāda, ka *UNHCR* komentāri par Ženēvas konvencijas noteikumiem, kas regulē bēgļa statusa izbeigšanu, ir nedaudz neskaidri[7].

21. Gadījumā, ja Tiesa uzskata, ka bēgļa statuss netiek izbeigts saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu, tad, ja bēgļa pamatotās bailes no vajāšanas[8], uz kuru pamata tika piešķirts bēgļa statuss, vairs nepastāv un viņam nav arī cita iemesla baidīties no vajāšanas[9], iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai bēgļa statusa izbeigšanai ir nepieciešams, ka eksistē aizsardzības dalībnieks Direktīvas 2004/83 7. panta 1. punkta izpratnē, un vai aizsardzība ir pieejama, ja to var nodrošināt tikai ar starptautisku bruņotu spēku palīdzību. Tāpat iesniedzējtiesa vēlas zināt, vai bēgļa statuss tiek izbeigts, ja bēglim, atgriežoties viņa izcelsmes valstī, tiklīdz pamatotās bailes no vajāšanas vairs neeksistē, draud risks ciest nopietnu kaitējumu Direktīvas 2004/83 15. panta izpratnē, tādējādi dodot viņam tiesības uz alternatīvu aizsardzību šīs direktīvas 18. panta izpratnē. Iesniedzējtiesa uzskata, ka alternatīvā aizsardzība ir neatkarīgs aizsardzības statuss, kas jānošķir no bēgļa statusa. Līdz ar to, izbeidzot bēgļa statusu, trešās valsts pilsonis zaudē tikai savu kvalifikāciju par bēgli. Savukārt, ja viņš ir izpildījis visas prasības alternatīvās aizsardzības piešķiršanai saskaņā ar Direktīvas 2004/83 18. pantu, viņam tiek piešķirta atbilstoša aizsardzība Vācijā, kas atbilst deportācijas aizliegumam (skat. *Aufenthaltsgesetz* 60. panta 2. un 3. punktu un 60. panta 7. punkta otro teikumu), vienlaikus līdz ar to piešķirot arī uzturēšanās atļauju saskaņā ar minētā likuma 25. panta 3. punktu. Tāpat iesniedzējtiesa uzskata, ka bēgļa statusa izbeigšanai nevajadzētu būt atkarīgai no tā, vai, vispārīgi runājot un neatkarīgi no vajāšanas riska, drošības apstākļi izcelsmes valstī ir stabili un vispārējie dzīves apstākļi ir nodrošināti vismaz minimālā līmenī.

22. Iesniedzējtiesa atzīmē, ka Ženēvas konvencija un Direktīva 2004/83 neparedz, kad

7 — Iesniedzējtiesa uzskata, ka *UNHCR* savā Rokasgrāmatā par procedūrām un kritērijiem bēgļa statusa noteikšanai saskaņā ar 1951. gada Konvenciju un 1967. gada Protokolu par bēgļa statusu nešaubīgi uzskata, ka bēgļa statusa piešķiršanas un izbeigšanas nosacījumiem lielā mērā būtu jābūt identiskiem. Turpretim *UNHCR* komentāri Vadlīnijās par starptautisko aizsardzību: bēgļa statusa izbeigšana saskaņā ar 2003. gada 10. februāra Konvencijas par bēgļu statusu 1. panta C daļas 5. un 6. punktu liek domāt, ka bēgļa statusa izbeigšana ir atkarīga no tālākiem nosacījumiem, kas nav saistīti ar vajāšanu, arī pēc tam, kad bailes no vajāšanas vairs nepastāv. Tādējādi saskaņā ar attiecīgo Vadlīniju 15. un 16. punktu papildus fiziskajai drošībai ir nepieciešams, ka pastāv it īpaši strādājoša valdība un administratīvas pamatstruktūras, par ko liecina reāli eksistējoša likumu un tiesu sistēma, kā arī atbilstoša infrastruktūra, kas ļauj pilsoņiem īstenot savas tiesības, tostarp tiesības uz pamata iztikas līdzekļiem. Svarīga norāde šajā sakarā ir vispārējā cilvēktiesību situācija.

8 — Šīs direktīvas 2. panta c) punkta izpratnē.

9 — Šīs direktīvas 2. panta c) punkta izpratnē.

bēgļa statusa izbeigšanas kontekstā bailes no vajāšanas ir jāuzskata par pamatotām vai kad tās vairs nevar tikt uzskatītas par pamatotām. Līdz šim brīdim iesniedzējtiesa bēgļa statusa izbeigšanas kontekstā uzskatīja, ka bēgļa bailes no vajāšanas vairs nevar uzskatīt par pamatotām tad, ja viņa izcelsmes valstī apstākļi ir tik būtiski mainījušies — un arī ne īslaicīgi — ka vajāšanas pasākumu, kas bija par iemeslu viņa bēgšanai, atkārtošana var tikt izslēgta ar pietiekamu ticamību paredzamā nākotnē un nepastāv nekāda iespēja, ka, viņam atgriežoties, tiks draudēts jebkāda cita iemesla dēļ ar jaunu vai cita veida vajāšanu. Iesniedzējtiesa uzskata, ka jauni, atšķirīgi apstākļi ir jāvērtē, ņemot vērā to pašu varbūtības kritēriju, kāds tika izmantots, vērtējot apstākļus, kas bija par pamatu bēgļa statusa atzīšanai.

23. Tāpat iesniedzējtiesa atzīmē, ka saskaņā ar Direktīvas 2004/83 4. panta 4. punktu fakts, ka pieteikuma iesniedzējs jau bijis pakļauts cita starpā vajāšanai vai būtiskam kaitējumam, ir nopietna norāde uz pieteikuma iesniedzēja pamatotām bailēm no vajāšanas vai uz reālu risku ciest būtisku kaitējumu, ja vien nav dibinātu iemeslu uzskatīt, ka šāda vajāšana vai būtisks kaitējums netiks atkārtoti. Taču iesniedzējtiesa uzskata, ka šaurais formulējums "solcher Verfolgung", kas ir minēts arī angļu ("such persecution") un franču ("cette persécution") valodas redakcijās, norāda uz to, ka pierādīšanas atvieglojums neattiecas uz visiem gadījumiem, kad persona cita starpā tika vajāta, bet gan izvirza prasību par raksturojošu saikni starp faktu, ka persona ir vajāšanas subjekts, un apstākļiem, pie kādiem atgriešanās izcelsmes valstī varētu izraisīt vajāšanas turpināšanos. Turpretim, ja Direktīvas 2004/83 4. panta 4. punkts attiecas arī uz gadījumiem, kad nepastāv raksturojoša saikne, tad ir tālāk jānoskaidro, vai šī norma ir piemērojama arī bēgļa statusa izbeigšanai, vai arī Direktīvas 2004/83 14. panta 2. punkts ietver īpašu noteikumu, kas ir prioritārs attiecībā pret šīs direktīvas 4. panta 4. punktā minēto vispārīgo noteikumu.

24. Ņemot vērā šos apsvērumus, *Bundesverwaltungsgericht* ar 2008. gada 7. februāra (lietas C-176/08 un C-179/08) un 2008. gada 31. marta (lietas C-175/08 un C-178/08) lēmumiem nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvas 2004/83/EK 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts jāinterpretē tādējādi,

ka — neņemot vērā 1951. gada 28. jūlija Ženēvas Konvencijas 1. panta C daļas 5. punkta otro teikumu — persona zaudē bēgļa statusu tad, ja apstākļi, ar ko bija pamatotas bēgļa bailes no vajāšanas šīs direktīvas 2. panta c) punkta nozīmē un saistībā ar kuriem tika piešķirts bēgļa statuss, vairs nepastāv un viņam nav arī citu iemeslu baidīties no vajāšanas minētā 2. panta c) punkta nozīmē?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzoša, vai bēgļa statusa zaudēšana saskaņā ar Direktīvas [..] 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu nozīmē arī to, ka bēgļa valstspiederības valstī:

a) ir aizsardzības dalībnieks Direktīvas 2004/83 7. panta 1. punkta izpratnē, un vai šajā sakarā pietiek, ka aizsardzību ir iespējams nodrošināt tikai ar starptautisku bruņoto spēku palīdzību,

b) bēglim nedraud būtisks kaitējums Direktīvas 2004/83 15. panta izpratnē, kas izraisa alternatīvā aizsardzības statusa piešķiršanu saskaņā ar šīs direktīvas 18. pantu, un/vai

c) situācija no drošības viedokļa ir stabila un vispārējie dzīves apstākļi ir nodrošināti vismaz minimālā līmenī?

3) Vai situācijā, kad vairs nepastāv apstākļi, uz kuru pamata attiecīgajai personai tika piešķirts bēgļa statuss, jauni, atšķirīgi apstākļi, kas pamato bailes par vajāšanu:

a) ir jāvērtē pēc tāda varbūtības kritērija, kāds tika piemērots, atzīstot bēgļa statusu, vai arī attiecīgajām personām ir jāpiemēro cits kritērijs, un/vai

b) ir jāvērtē, ievērojot Direktīvas 2004/83 4. panta 4. punktā noteikto pierādīšanas pienākuma atvieglojumu?"

IV — Tiesvedība Tiesā

25. Rakstveida apsvērumus iesniedza prasītāji, Vācijas Federatīvā Republika, Itālijas Republika, Kipras Republika, Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste un Eiropas Kopienu Komisija. Tiesas sēde notika 2009. gada 2. jūnijā.

V — Pieņemamība

26. Iesniedzējtiesa atzīmē, ka attiecīgajās lietās, kuras tā izskata, bēgļa statusa izbeigšana tieši neietilpst Direktīvas 2004/83 14. panta 1. punkta, skatīta kopā ar 11. pantu, piemērošanas jomā, jo starptautiskās aizsardzības pieteikumi tika iesniegti pirms šīs direktīvas spēkā stāšanās. Tomēr iesniedzējtiesa uzskata, ka prasītāju bēgļa statusa izbeigšana ir jāizvērtē, ņemot vērā *Asylverfahrensgesetz* 73. panta jauno redakciju, kas stājās spēkā 2007. gada 28. augustā, kad Vācijas likumdevējs transponēja Direktīvas 2004/83 14. un 11. pantu, neierobežojot jaunās tiesību normas piemērojamību laikā. Iesniedzējtiesa uzskata, ka līdzīgās lietās Tiesa bija piekritusi, ka tai ir jurisdikcija izskatīt lūgumus par tiesību aktu transponēšanu valsts tiesībās, kas Kopienu tiesībās netiek prasīts.

27. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Tiesas un valsts tiesu sadarbības, kas paredzēta EKL 234. pantā, ietvaros vienīgi valsts tiesa ir kompetenta izvērtēt, ievērojot katras lietas īpatnības, gan vajadzību saņemt prejudiciālu nolēmumu, lai tā varētu pasludināt spriedumu, gan Tiesai uzdoto jautājumu atbilstību. Tiesa var noraidīt valsts tiesas lūgumu tikai tad, ja ir acīmredzami skaidrs, ka prasītajai Kopienu tiesību interpretācijai nav nekāda sakara ar pamata prasības faktiskajiem

apstākļiem vai mērķi vai ka jautājums ir vispārīgs vai hipotētisks[10].

28. Līdz ar to gadījumos, kad valsts tiesu uzdotie jautājumi ir par Kopienu tiesību normas interpretāciju, Tiesai principā ir pienākums pieņemt nolēmumu. Turklāt, ja valsts tiesību akti paredz tādus pašus risinājumus kā Kopienu tiesības, no Kopienu tiesībām pārņemto noteikumu vai jēdzienu vienveidīga interpretācija neatkarīgi no apstākļiem, kādos tos ir paredzēts piemērot, ir Kopienu interesēs, lai novērstu interpretācijas atšķirības nākotnē[11].

29. Attiecībā uz iepriekš minētās judikatūras piemērošanu lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu šajā lietā, no Direktīvas 2004/83 14. panta 1. punkta, skatīta kopā ar 39. pantu, skaidri izriet, ka šīs direktīvas 11. pants nav piemērojams prasītājiem, jo to starptautiskās aizsardzības pieteikumi[12] tika iesniegti pirms Direktīvas spēkā stāšanās[13]. Tomēr no lēmuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu izriet, ka, kaut arī Direktīva 2004/83 tieši neregulē esošo situāciju, *Asylverfahrensgesetz* 73. pants tika grozīts, lai transponētu Direktīvas 2004/83 11. un 14. pantu un no 2007. gada 28. augusta paredzētu tādus pašus risinājumus, kādi ir paredzēti Kopienu tiesībās, neatkarīgi no tā, kad patvēruma pieteikums tika iesniegts Vācijā.

30. Ņemot vērā iepriekš minēto judikatūru un apstākļus, kā arī to, ka lietas materiālos nav nekādas norādes uz to, ka iesniedzējtiesa ir tiesīga atkāpties no Tiesas sniegtās Direktīvas 2004/83 noteikumu interpretācijas, es uzskatu, ka Tiesa ir kompetenta lemt par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

10 — Skat. tostarp 1995. gada 15. decembra spriedumu lietā C-415/93 *Bosman* u.c. (*Recueil*, I-4921. lpp., 59.–61. punkts), 1997. gada 27. novembra spriedumu lietā C-369/95 *Somalfruit and Camar* (*Recueil*, I-6619. lpp., 40. un 41. punkts), 2000. gada 13. jūlija spriedumu lietā C-36/99 *Idéal tourisme* (*Recueil*, I-6049. lpp., 20. punkts), 2003. gada 7. janvāra spriedumu lietā C-306/99 *BIAO* (*Recueil*, I-1. lpp., 88. punkts), un 2005. gada 7. jūnija spriedumu lietā C-17/03 *VEMW* u.c. (Krājums, I-4983. lpp., 34. punkts).

11 — Pēc analoģijas skat. 1997. gada 17. jūlija spriedumu lietā C-28/95 *Leur-Bloem* (*Recueil*, 32. punkts) un 2006. gada 16. marta spriedumu lietā C-3/04 *Poseidon Chartering* (Krājums, I-2505. lpp., 16. punkts); skat. arī 2007. gada 11. decembra spriedumu lietā C-280/06 *ETI* u.c. (Krājums, I-10893. lpp., 23. punkts).

12 — Skat. iepriekš 15. punktu.

13 — Direktīva 2004/83 stājās spēkā 2004. gada 10. oktobrī.

VI — Par lietas būtību

A — *Par pirmo un otro jautājumu*

31. Ar pirmajiem diviem jautājumiem, kurus ir lietderīgi izskatīt kopā, iesniedzējtiesa būtībā jautā, kādiem nosacījumiem[14] ir jābūt izpildītiem, lai izbeigtu bēgļa statusu saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu.

1) Lietas dalībnieku galvenie argumenti

32. Prasītāji uzskata, ka atbildei uz pirmo jautājumu ir jābūt noliedzošai. Prasītāji un Komisija apgalvo, ka nosacījumi, kas jāizpilda, lai iegūtu bēgļa statusu, nav līdzīgi nosacījumiem, kuriem jābūt izpildītiem, lai izbeigtu bēgļa statusu. Tie uzskata, ka ar pamatotu baiļu no vajāšanas neesamību nav pietiekami, lai izbeigtu bēgļa statusu, un ka ir jābūt izpildītiem papildu nosacījumiem. Prasītājs lietā C-175/08 uzskata, ka dalībvalstīm saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 2. punktu ir pienākums izvērtēt, vai apstākļu maiņa pilsonības valstī ir pietiekami nozīmīga un ar pastāvīgu raksturu. Aizsardzība Ženēvas konvencijas 1. panta C daļas 5. punkta izpratnē attiecas ne tikai uz aizsardzību no vajāšanas, bet arī nozīmē, ka ir jāpastāv funkcionējošai valdībai ar administratīvajām pamatstruktūrām. Saskaņā ar Direktīvas 8. panta 2. punktu, lai novērtētu aizsardzības pieejamību, ir jāņem vērā vispārējie apstākļi izcelsmes valstī, kā arī pieteikuma iesniedzēja personīgie apstākļi. Prasītāji lietās C-176/08 un C-179/08 uzskata, ka Ženēvas konvencijas 1. panta C daļas 5. punkts nevar tikt interpretēts tādējādi, ka tas pārņem šīs konvencijas 1. panta A daļas 2. punktā noteikto. 1. panta C daļas 5. punktā ir skaidri paredzēta tāda nosacījuma izpilde, saskaņā ar kuru bēglis vairs nevar atteikties no savas izcelsmes valsts aizsardzības, kas līdz ar to ļauj pamatoti uzskatīt, ka tam ir jāatgriežas šajā valstī. Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts, interpretēts, ņemot vērā Ženēvas konvencijas 1. panta C daļas 5. punktu, nozīmē, ka, lai izbeigtu bēgļa statusu, izcelsmes valstī ir jābūt izbeigtai ne tikai vajāšanai, bet ir jābūt notikušām arī tādām izmaiņām, kas ļauj valstij sniegt aizsardzību un nodrošināt bēgļiem vismaz minimālos nepieciešamos dzīves apstākļus. Ar to, ka viens režīms ir aizvietots ar citu, nav pietiekami, lai izbeigtu bēgļa statusu saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu, ja nav notikušas arī būtiskas un pastāvīgas izmaiņas, kas ļauj izveidot vai atjaunot pamatstruktūras, kas nodrošina valsts aizsardzību. Prasītāji lietā C-178/08 uzskata, ka ar to vien, ka apstākļi, kas bija par iemeslu bēgļa pamatotām bailēm no vajāšanas Direktīvas 2004/83 izpratnē

14 — Šajā secinājumu sadaļā tiks izskatīti būtiski nosacījumi, kādiem ir jābūt izpildītiem, lai izbeigtu bēgļa statusu saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu. Attiecībā uz procesuālajiem standartiem un nosacījumiem, kādiem ir jābūt izpildītiem, lai varētu izbeigt šo statusu, ir jāatsaucas uz Padomes 2005. gada 1. decembra Direktīvu 2005/85/EK par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu (OV L 326, 13. lpp.). Skat. Direktīvas 2005/85 37. un 38. pantu. Lēmumos par prejudiciālu jautājumu uzdošanu nav norādes uz to, vai Direktīva 2005/85 tika transponēta Vācijas tiesībās un līdz ar to vai tā ir piemērojama *rationae temporis* tiesvedībā iesniedzējtiesā. Jāatzīmē, ka saskaņā ar šīs direktīvas 44. pantu dalibvalstis piemēro normatīvos un administratīvos aktus — kas nepieciešami, lai izpildītu cita starpā šīs direktīvas 37. un 38. pantā paredzētos noteikumus — bēgļa statusa atņemšanas procedūrām, kas uzsāktas pēc 2007. gada 1. decembra. Procedūras par bēgļa statusa atņemšanu prasītājiem tika uzsāktas pirms minētā datuma. Skat. iepriekš 16. punktu.

un uz kuru pamata tika piešķirts bēgļa statuss, vairs nepastāv, un ka viņam nav arī cita iemesla baidīties no vajāšanas Direktīvas 2004/83 2. panta c) punkta izpratnē, nav pietiekami, lai persona zaudētu bēgļa statusu saskaņā ar minētās direktīvas 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu. Šajā sakarā prasītāji lietā C-178/08 atsaucas it īpaši uz *UNHCR* 2003. gada 10. februāra Vadlīnijām par starptautisko aizsardzību: bēgļa statusa izbeigšana saskaņā ar 1951. gada Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta C daļas 5. un 6. punktu.

33. Vācijas Federatīvā Republika uzskata, ka Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka persona zaudē bēgļa statusu, ja pamatotās bailes no vajāšanas šīs direktīvas 2. panta c) punkta izpratnē, uz kuru pamata tai tika piešķirts bēgļa statuss, vairs nepastāv un viņai nav arī cita iemesla baidīties no vajāšanas Direktīvas 2004/83 2. panta c) punkta izpratnē. Tādēļ citi apstākļi tādi kā vispārējās briesmas izcelsmes valstī nevar tikt ņemti vērā. Kaut arī Vācijas Federatīvā Republika atzīst, ka Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunkta formulējums var tikt interpretēts tā, ka tas prasa arī papildu nosacījuma izpildi, lai izbeigtu bēgļa statusu, proti, iespēju bēglim izmantot savas izcelsmes valsts aizsardzību, šī dalībvalsts uzskata, ka šīs tiesību normas interpretācija saskaņā ar Ženēvas konvenciju nepieļauj šādu risinājumu. Vācijas Federatīvā Republika uzskata, ka, kaut arī Ženēvas konvencijas 1. panta C daļas 5. punkta franču valodas redakcija ir neskaidra, šīs tiesību normas angļu valodas redakcija skaidri paredz cēloņsakarību starp apstākļu, kas pamato bailes no vajāšanas, izbeigšanos un pieejamo aizsardzību izcelsmes valstī. Vācijas Federatīvā Republika uzskata, ka pieejamā aizsardzība izcelsmes valstī nav neatkarīgs, papildu nosacījums. Tāpat Vācijas Federatīvā Republika uzsver simetriju starp bēgļa statusa iegūšanu un šī statusa zaudēšanu saskaņā gan ar Direktīvu 2004/83, gan Ženēvas konvenciju. Minētās simetrijas dēļ apstākļi, kas nepamatotu bēgļa statusa pieņemšanu, nevar tikt ņemti vērā, izvērtējot šī statusa izbeigšanu. Turklāt Vācijas Federatīvā Republika uzskata, ka Direktīvā 2004/83 bēgļa statuss ir skaidri nošķirts no alternatīvās aizsardzības.

34. Itālijas Republika uzskata, ka Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka persona zaudē bēgļa statusu, ja vairs nepastāv pamatotas bailes no vajāšanas, ar nosacījumu, ka tiek veikts konkrēts izvērtējums jaunu apstākļu, kas pamato šādas pašas bailes, iespējamībai nākotnē.

35. Kipras Republika atsaucas uz administratīvo tiesību principiem, saskaņā ar kuriem tāds administratīvais akts kā bēgļa statusa piešķiršana var tikt atcelts, ja ir mainījušies apstākļi, uz kuru pamata tas tika pieņemts. Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka persona zaudē bēgļa statusu, ja apstākļi, kas pamatoja bailes no vajāšanas 2. panta c) punkta izpratnē un tādējādi bēgļa statusa piešķiršanu, vairs nepastāv. Kipras Republika uzskata, ka, ja personai ir bailes no vajāšanas Direktīvas 2004/83 2. panta c) punkta izpratnē citu iemeslu dēļ, nevis to, uz kuru pamata tai sākotnēji tika piešķirts bēgļa statuss, tai ir jāiesniedz jauns pieteikums bēgļa statusa piešķiršanai, pamatojoties uz šiem jaunajiem iemesliem.

36. Apvienotā Karaliste uzskata, ka Kopienu likumdevēja nepārprotamais nolūks bija tāds, lai Direktīvā, ciktāl tas ir nepieciešams, tiktu pārņemti Ženēvas konvencijas noteikumi. Vienīgais juridiskais nosacījums saskaņā ar Ženēvas konvencijas 1. panta C daļas 5. punktu attiecībā uz bēgļa statusa zaudēšanu ir tas, ka "apstākļi, kuru sakarā [persona] tikusi atzīta par bēgli, vairs nepastāv". Lai atzītu par bēgli, personai ir jāizpilda nosacījums par pamatotām bailēm no vajāšanas. Tādējādi persona, kurai vairs nav pamatotas bailes no vajāšanas, zaudē bēgļa statusu saskaņā gan ar Ženēvas konvenciju, gan Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu. Jautājums par to, vai personai ir pamatotas bailes no vajāšanas, ir viens no faktiem, kas jāizvērtē valsts iestādēm atbilstošo apstākļu kontekstā. Atbilstošie fakti var ļoti atšķirties atkarībā no lietas, tāpēc juridiskajam nosacījumam ir jābūt plašam. Apvienotā Karaliste uzskata, ka Direktīvas 2004/83 11. panta 2. punkta apsvērumi veido daļu no faktu izvērtējuma attiecībā

uz pamatotām bailēm no vajāšanas. Turklāt Apvienotā Karaliste uzskata, ka *UNHCR* Vadlīnijas nav saistošas dalībvalstīm starptautisko tiesību kontekstā un nav iekļautas Kopienu tiesībās.

37. Komisija uzskata, ka Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka persona nezaudē bēgļa statusu, ja vairs nepastāv pamatotas bailes no vajāšanas šīs direktīvas 2. panta c) punkta izpratnē, uz kuru pamata tai tika piešķirts bēgļa statuss, un ja tai nav cita iemesla baidīties no vajāšanas Direktīvas 2004/83 2. panta c) punkta izpratnē. Saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 2. punktu apstākļu, kuru dēļ persona tika atzīta par bēgli, maiņai ir jābūt būtiskai un ar pastāvīgu raksturu. Būtiskas izmaiņas Direktīvas 2004/83 11. panta 2. punkta izpratnē attiecas ne tikai uz apstākļiem, kas pamato bailes no vajāšanas šīs direktīvas 2. panta c) punkta izpratnē, bet arī uz vispārējo politisko un sociālo situāciju, un it īpaši cilvēktiesību situāciju. Pastāvīgas izmaiņas Direktīvas 2004/83 11. panta 2. punkta izpratnē attiecas ne tikai uz to, ka apstākļi, kas pamato bailes no vajāšanas, ir beiguši pastāvēt. Tās attiecas it īpaši uz jautājumu par to, vai izmaiņas ir tik būtiskas, ka attiecīgajām personām sniedz ilgstošu risinājumu. Ženēvas konvencijā paredzētā izbeigšanas noteikuma piemērošanai nevajadzētu radīt situāciju, kas varētu atkal izraisīt bēgšanu no valsts un bēgļa statusa nepieciešamību. Komisija uzskata, ka tas, ka apstākļi, saistībā ar kuriem tika piešķirts bēgļa statuss, vairs nepastāv, ir nepieciešams, bet nav pietiekams nosacījums, lai izbeigtu bēgļa statusu. Tikpat būtiski ir izvērtēt, vai bēglis var faktiski atkārtoti izmantot savas pilsonības valsts aizsardzību. Šai aizsardzībai ir jābūt efektīvai un pieejamai. Tādēļ izcelsmes valsts aizsardzība, kas minēta Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktā un 11. panta 2. punktā, attiecas ne tikai uz aizsardzību pret vajāšanu, saistībā ar kuru tika piešķirts bēgļa statuss, bet arī uz efektīvu un pieejamu aizsardzību, ko nodrošina funkcionējoša valdība.

38. Atbildot uz otro jautājumu, prasītājs lietā C-175/08 apgalvo, ka bēgļa statusu var izbeigt, ja eksistē aizsardzības dalībnieks Direktīvas 2004/83 7. panta 1. punkta izpratnē, un

ka aizsardzību var nodrošināt ne tikai ar starptautisku bruņotu spēku palīdzību. Tas, ka valsts var nodrošināt aizsardzību tikai ar starptautisku bruņotu spēku palīdzību, liecina par to, ka situācijas maiņa izcelsmes valstī nav nozīmīga un ar pastāvīgu raksturu. Pret jaunām vajāšanām nevar nodrošināt efektīvu aizsardzību un bēglim nav iespējas dzīvot cienīgu un drošu dzīvi, ja viņš ir pakļauts būtiska kaitējuma riskam Direktīvas 2004/83 15. un 18. panta izpratnē. Bēglim nevar nodrošināt efektīvu aizsardzību, ja izcelsmes valsts nevar nodrošināt minimālos dzīves apstākļus. Prasītāji lietās C-176/08 un C-179/08 uzskata, ka, ņemot vērā aizsardzības dalībnieku Direktīvas 2004/83 7. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē neesamību, bēgļa statusa izbeigšanai saskaņā ar šīs direktīvas 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu ir nepieciešams, lai eksistē Irākas valsts. Turklāt Direktīvas 2004/83 7. panta 2. punktā ir paredzēta prasība, ka Irākas valstij ir jāveic saprātīgi pasākumi, lai novērstu vajāšanu vai būtisku kaitējumu, un ka pieteikuma iesniedzējam ir jābūt pieejamai šādai aizsardzībai. Ja aizsardzību var nodrošināt tikai ar starptautisku bruņotu spēku palīdzību, prasītāji uzskata, ka tas norāda uz valsts vājumu un nestabilitāti, un liek domāt, ka pasākumi netiek veikti saskaņā ar Direktīvas 2004/83 7. panta 2. punktu. Atbilstoši Direktīvas 2004/83 7. panta 2. punktam un 2. panta e) punktam, tikai personas, kuras nav izpildījušas nosacījumus, lai tās tiktu atzītas par bēgļiem, var saņemt alternatīvo aizsardzību saskaņā ar šīs direktīvas 15. un 18. pantu. Tiesības uz alternatīvo aizsardzību nevis izbeidz bēgļa statusu, bet ir tāds juridisks statuss, kas tiek piešķirts personām, kas nav kvalificētas par bēgļiem. Turklāt, lai izbeigtu bēgļa statusu, ir nepieciešama stabila drošības situācija un jānodrošina minimālie dzīves apstākļi. Prasītāji lietā C-178/08 uzskata, ka bēgļa statusu var izbeigt, ja eksistē aizsardzības dalībnieks Direktīvas 2004/83 7. panta 1. punkta izpratnē, un nepietiek ar to, ka aizsardzību var nodrošināt tikai ar starptautisku bruņotu spēku palīdzību. Būtiska kaitējuma risks, sakarā ar ko varētu tikt piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss saskaņā ar Direktīvas 2004/83 18. pantu, nestabila drošības situācija vai vispārējo dzīves apstākļu nenodrošināšana vismaz minimālā līmenī liedz izbeigt bēgļa statusu.

39. Vācijas Federatīvā Republika pakārtoti uzskata, ka bēgļa statusu var izbeigt, ja eksistē aizsardzības dalībnieks Direktīvas 2004/83 7. panta 1. punkta izpratnē. Pietiek ar to, ka aizsardzību var nodrošināt tikai ar starptautisku bruņotu spēku palīdzību. Lai izbeigtu bēgļa statusu, netiek prasīts, ka bēglim nevar draudēt būtisks kaitējums Direktīvas 2004/83 15. panta izpratnē. Lai izbeigtu bēgļa statusu saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu, netiek prasīts, ka drošības situācijai pilsonības valstī ir jābūt stabilai un

vispārējiem dzīves apstākļiem ir jābūt nodrošinātiem vismaz minimālā līmenī. Itālijas Republika uzskata, ka tāds šķietams valsts pārstāvis kā starptautiski bruņotie spēki var būt aizsardzības dalībnieks saskaņā ar Direktīvas 2004/83 7. panta 1. punktu. Bēgļa statuss netiek izbeigts, ja persona ir pakļauta būtiska kaitējuma riskam, uz ko attiecas speciāla tiesību norma. Drošības situācijas stabilitātei un dzīves apstākļiem izcelsmes valstī nav pilnīgi nekādas nozīmes attiecībā uz bēgļa statusa izbeigšanu. Kipras Republika uzskata, ka, lai izbeigtu bēgļa statusu, netiek prasīts, ka, pirmkārt, ir jābūt aizsardzības dalībniekam Direktīvas 2004/83 7. panta 1. punkta izpratnē, otrkārt, ka bēglis nevar tikt pakļauts būtiska kaitējuma riskam Direktīvas 2004/83 15. panta izpratnē, treškārt, ka drošības situācijai ir jābūt stabilai, ja vien uz šīs situācijas pamata nav piešķirts bēgļa statuss, vai ka, ceturtkārt, vispārējiem dzīves apstākļiem ir jābūt nodrošinātiem vismaz minimālā līmenī.

40. Gadījumā, ja Tiesa noteiktu, ka ir papildu nosacījumi, kas jāizpilda, pirms persona var zaudēt bēgļa statusu, Apvienotā Karaliste alternatīvi uzskata, ka, pirmkārt, personai var tikt izbeigts bēgļa statuss, ja aizsardzība pret vajāšanu var tikt nodrošināta tikai ar starptautisku bruņotu spēku palīdzību. Otrkārt, tiesību uz alternatīvo aizsardzību izvērtējums un to piešķiršana saskaņā ar Direktīvas 2004/83 15. pantu nav atkarīga no jautājuma par to, vai personai var tikt piešķirta aizsardzība kā bēglim. Tādējādi būtiska kaitējuma draudi paši par sevi nav šķērslis bēgļa statusa zaudēšanai. Treškārt, neeksistē priekšnoteikums, pie kāda ir izbeidzama bēgļa aizsardzība, attiecībā uz drošības situācijas stabilitāti izcelsmes valstī, vai prasība, ka bēgļa dzīves apstākļiem ir jābūt nodrošinātiem vismaz minimālā līmenī, kaut arī šie faktori var būt atbilstoši, izvērtējot konkrētās lietas faktus.

41. Komisija uzskata, ka nosacījums bēgļa statusa izbeigšanai, saskaņā ar kuru bēgļa bailes no vajāšanas vairs nevar uzskatīt par pamatotām un viņš vairs nevar atteikties izmantot savas valsts aizsardzību, var tikt izpildīts, ja aizsardzība ir iespējama tikai ar starptautisku bruņotu spēku palīdzību. Lai izbeigtu bēgļa statusu, tiek prasīts, lai bēglim nedraudētu būtisks kaitējums Direktīvas 2004/83 15. panta izpratnē. Kompetentajām iestādēm, piemērojot šo Direktīvā 2004/83 ietverto izbeigšanas noteikumu, ir jāņem vērā drošības situācija un vispārējie dzīves apstākļi.

2) Vērtējums

42. Direktīvas 2004/83 galvenais mērķis ir nodrošināt, ka dalībvalstis piemēro vienotu kritēriju, lai identificētu personas, kurām patiešām ir nepieciešama starptautiska aizsardzība, un paredzētu vismaz minimālo atbalstu šīm personām [15]. Šī mērķa sasniegšanā Direktīva 2004/83 paredz pamattiesību un Eiropas Savienības Pamattiesību hartā atzīto principu ievērošanu. Turklāt ar Direktīvu 2004/83 it īpaši ir paredzēts nodrošināt, ka tiek pilnībā ievērota cilvēka cieņa un cita starpā patvēruma pieteikuma iesniedzēju tiesības uz patvērumu [16].

43. No Direktīvas 2004/83 preambulas trešā apsvēruma un iesniedzējtiesas apsvērumiem lēmumos par prejudiciālu jautājumu uzdošanu, kā arī lietas dalībnieku apsvērumiem tiesvedībā Tiesā skaidri izriet, ka šī direktīva ir jāinterpretē, ņemot vērā Ženēvas konvenciju. Minētajā apsvērumā ir noteikts, ka Ženēvas konvencija "veido pamatu bēgļu aizsardzības starptautiski tiesiskajam režīmam". Tomēr, tā kā Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunkta formulējumā ir pārņemti Ženēvas konvencijas 1. panta C daļas 5. punktā paredzētie noteikumi par bēgļa statusa izbeigšanu [17], tikai šīs konvencijas teksts vien sniedz maz norādes. Tāpēc es uzskatu, ka jautājums par bēgļa statusa izbeigšanu saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu ir jāinterpretē, ņemot vērā visas šīs direktīvas uzbūvi un mērķi, vienlaikus ievērojot Ženēvas konvencijas 1. panta C daļas 5. punktā paredzētos noteikumus.

15 — Skat. Direktīvas 2004/83 preambulas sesto apsvērumu.

16 — Skat. Direktīvas 2004/83 preambulas desmito apsvērumu.

17 — Ir vairākas būtiskas atšķirības starp Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu un Ženēvas konvencijas 1. panta C daļas 5. punktu. Pirmkārt, atbilstoši Direktīvas 2004/83 11. panta 2. punktam dalībvalstij, novērtējot saskaņā cita starpā ar šīs direktīvas 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu to, vai ir izbeidzams bēgļa statuss, ir jāņem vērā fakts, vai apstākļu, kuru dēļ bēglim tika piešķirts bēgļa statuss, maiņa "ir *tik nozīmīga* un vai tai ir *tik pastāvīgs raksturs*, ka bēgļa bailes no vajāšanas vairs nevar uzskatīt par pamatotām" (mans izcēlums). Šāds pienākums nav konkrēti atrodams Ženēvas konvencijas 1. panta C daļas 5. punktā. Otrkārt, Ženēvas konvencijas 1. panta C daļas 5. punktā ir ietverts noteikums par atbilstību no faktu viedokļa, ko iesniedzējtiesa speciāli neņēma vērā lietās, kuras tā izskata, jo citādi bēglis var atsaukties uz nepārvaramiem iemesliem, kas izriet no iepriekš veiktām vajāšanām, lai atteiktos izmantot pilsonības valsts aizsardzību. Šis noteikums nav konkrēti ietverts Direktīvas 2004/83 tekstā. Tomēr, iespējams, ka visbūtiskākā atšķirība, kas neaprobežojas ar bēgļa statusa izbeigšanu, ir fakts, ka ar Direktīvu 2004/83 ir izveidots otrs starptautiskās aizsardzības pīlārs, proti, alternatīva aizsardzība, kas nav minēta Ženēvas konvencijā.

44. Atzīmēšu, ka lēmumā par prejudiciālu jautājumu uzdošanu iesniedzējtiesa norādīja, ka saskaņā ar Vācijas tiesībām bēglis pēc noteikta laika perioda var paturēt uzturēšanās atļauju un viņam var netikt prasīts atgriezties pilsonības valstī bēgļa statusa izbeigšanas gadījumā. Manuprāt, attiecīgā prakse valstī nevar ietekmēt vai grozīt minimālos kritērijus, kādus tiek prasīts izpildīt, lai izbeigtu bēgļa statusu, kas noteikts saskaņā ar Direktīvu 2004/83. Dalībvalstis, protams, var piemērot standartus, kas ir augstāki un labvēlīgāki bēgļiem, ja vien tie ir saderīgi ar Direktīvu 2004/83[18].

45. Lai gan bēglim bija pamatotas bailes no vajāšanas viņa pilsonības valstī, no Direktīvas 2004/83 11. panta skaidri izriet, ka bēgļa statuss principā nav pastāvīgs statuss un ka trešās valsts pilsonim noteiktos apstākļos var izbeigt bēgļa statusu. Turklāt, gan Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts, gan 11. panta 1. punkta f) apakšpunkts ļauj izbeigt bēgļa statusu neatkarīgi no attiecīgā bēgļa gribas[19]. Tomēr, tā kā noteiktos apstākļos, lai izbeigtu bēgļa statusu saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu, var pieprasīt, lai persona, kura baidījās vai patiešām cieta no vajāšanas pilsonības valstī, tur atgriežas pret savu gribu, šīs tiesību normas noteikumi ir jāinterpretē uzmanīgi, pilnībā ievērojot cilvēka cieņu[20].

46. No Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunkta formulējuma izriet, ka šī tiesību norma nosaka divas prasības, kuras ir cieši saistītas un ir jāizvērtē kopā, lai izbeigtu bēgļa statusu. Tādējādi ir jākonstatē, ka apstākļi, uz kuru pamata bēglim tika atzīts bēgļa statuss, vairs nepastāv, un ka bēgļa pilsonības valsts ir gan spējīga, gan vēlas aizsargāt attiecīgo bēgli.

47. Visās Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunkta valodu redakcijās kā priekšnosacījums bēgļa statusa izbeigšanai ir paredzēta prasība, ka bēglim ir jāizmanto savas pilsonības

18 — Skat. Direktīvas 2004/83 3. pantu ar nosaukumu "Labvēlīgāki standarti".

19 — Salīdzinājumam skat. Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta a) apakšpunktu, 11. panta 1. punkta b) apakšpunktu un 11. panta 1. punkta d) apakšpunktu, kuros ir skaidri izmantots vārds "brīvprātīgi".

20 — Šķiet, ka valstu prakse attiecībā uz Ženēvas konvencijas 1. panta C daļas 5. punktā paredzēto izbeigšanas noteikumu ir samērā neliela. Manuprāt, tas, ka Ženēvas konvencijas dalībvalstis agrāk nevēlējās izmantot šīs konvencijas 1. panta C daļas 5. punktā paredzēto izbeigšanas noteikumu, atbalsta manis ieteikto piesardzīgo nostāju attiecībā uz Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunkta piemērošanu.

valsts aizsardzība[21]. Ja, lai izbeigtu bēgļa statusu saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu, būtu pietiekami konstatēt, ka apstākļi, saistībā ar kuriem persona tika atzīta par bēgli, vairs nepastāv, tad šajā tiesību normā ietvertajiem vārdiem "vairs nevar atteikties no savas valstspiederības valsts aizsardzības" nebūtu nozīmes[22].

vairs nav pamatotas bailes no vajāšanas, uz kuru pamata tam tika atzīts bēgļa statuss, tā, manuprāt, ir tikai nepilnīga un nepietiekama analīze, lai izbeigtu bēgļa statusu. Bēgļa statusa izbeigšana ir pakļauta priekšnosacījumam par apstākļu maiņu bēgļa pilsonības valstī, kuras rezultātā bēglis var faktiski izmantot šīs valsts aizsardzību[23].

48. Tādējādi, kaut arī saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu ir patiešām jākonstatē, ka bēglim

49. Lai atbildētu uz jautājumu par aizsardzības pieejamību pilsonības valstī, ir jāizvērtē bēglim pieejamās aizsardzības raksturs un apmērs. Šajā sakarā Direktīvas 2004/83 7. panta 2. punktā ir noteikts, ka "aizsardzību" parasti nodrošina, ja cita starpā valsts veic atbilstošus pasākumus, lai novērstu "vajāšanu vai smaga kaitējuma ciešanu". Tāpēc rodas jautājums, vai Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktā ietvertais vārds "aizsardzība" ir tikai aizsardzība no vajāšanas vai attiecas arī uz aizsardzību no "smaga kaitējuma ciešan[as]"; šis jēdziens ietilpst minētās direktīvas 2. panta e) punktā ietvertajā "persona[s], kas tiesīga uz alternatīvo aizsardzību", definīcijā.

21 — Jāatzīmē, ka Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktā ir noteikts, ka trešās valsts pilsonim tiek izbeigts bēgļa statuss, ja viņš vai viņa "*vairs nevar atteikties no savas valstspiederības valsts aizsardzības*, jo vairs nepastāv apstākļi, saistībā ar kuriem viņš vai viņa tika atzīts(-a) par bēgli" (mans izcēlums). Manuprāt priekšnosacījums tam, ka persona vairs nevar atteikties no savas pilsonības valsts aizsardzības, prasa, lai attiecīgās valsts aizsardzība būtu faktiski pieejama un bēglis to varētu izmantot.

22 — Skat., piemēram, frāzi "ако той не може повече да продължи да отказва получаването на закрила от страната, чието гражданство има" bulgāru valodas redakcijā, "nemůže dále odmítat ochranu země své státní příslušnosti" — čehu valodas redakcijā, "es nicht mehr ablehnen kann, den Schutz des Landes in Anspruch zu nehmen, dessen Staatsangehörigkeit er besitzt" — vācu valodas redakcijā, "s'il ne peut plus continuer à refuser de se réclamer de la protection du pays dont il a la nationalité" — franču valodas redakcijā, "non possa più rinunciare alla protezione del paese di cui ha la cittadinanza" — itāļu valodas redakcijā, "nie może dłużej kontynuować odmawiania skorzystania z ochrony państwa, którego jest obywatelem" — poļu valodas redakcijā, "Não puder continuar a recusar valer-se da protecção do país de que tem a nacionalidade" — portugāļu valodas redakcijā, "nu mai poate continua să refuze solicitarea protecției țării al cărui cetățean este" — rumāņu valodas redakcijā, un "nemôže ďalej odmietať ochranu štátu, ktorého štátne občianstvo má" — slovāku valodas redakcijā.

23 — Skat. Direktīvas 2004/83 7. panta 2. punktu, kurā ir atsauce konkrēti uz aizsardzības individuālu pieejamību.

50. Direktīvas 2004/83 noteikumu attiecībā uz bēgļa statusu, tostarp bēgļa statusa izbeigšanu saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu, pareizai interpretācijai ir nepieciešams pilnīgi izprast jēdzienu "bēglis", kas ir definēts šīs direktīvas 2. panta c) punktā. Es uzskatu, ka pastāv saikne starp juridiskajiem kritērijiem, pēc kādiem piešķir bēgļa statusu, un kritērijiem, kuri ir jāizpilda, lai izbeigtu šo statusu.

51. Manuprāt, Direktīvā 2004/83 ir skaidri nošķirti bēgļi un personas, kurām ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību. To pierāda cita starpā šīs direktīvas 2. panta c) un e) punktā ietvertās definīcijas, kurās ir noteikti skaidri kritēriji, kvalificējot bēgļa statusā un piešķirot alternatīvo aizsardzību saskaņā cita starpā attiecīgi ar šīs direktīvas III un V nodaļu, un būtiskās atšķirības aizsardzībai, kas tiek piešķirta bēgļiem un personām, kurām ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību saskaņā ar šīs direktīvas VII nodaļu. Tādējādi vērtējums par to, vai personai ir reāls risks ciest būtisku kaitējumu viņas izcelsmes valstī, neietilpst ne juridiskajos kritērijos, kas piemērojami, piešķirot bēgļa statusu saskaņā ar Direktīvas 2004/83 13. pantu, ne arī tajos, kas piemērojami, izbeidzot šo statusu saskaņā ar šīs direktīvas 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu. Citāds secinājums nepieņemami grozītu "bēgļa" un "personas, kas tiesīga uz alternatīvo aizsardzību" definīcijas, kas ietvertas attiecīgi Direktīvas 2004/83 2. panta c) un e) punktā, kopā ar visu šīs direktīvas uzbūvi, kas ir balstīta uz diviem atsevišķiem starptautiskās aizsardzības pīlāriem [24].

52. Tomēr tas, ka personai ir izbeigts bēgļa statuss, nenoliedz iespēju, ka pilsonības valstī tai var draudēt reāls risks ciest būtisku kaitējumu, kāds definēts Direktīvas 2004/83 15. pantā. Šādos apstākļos agrākam bēglim ir jādod godīga un pietiekami liela iespēja iesniegt pieteikumu alternatīvās aizsardzības statusa iegūšanai. Tādējādi, ja dalībvalstu iestādes nosaka, ka personai ir izbeidzams bēgļa statuss saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu, ir jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai nodrošinātu, ka attiecīgajai personai ir reāla iespēja iesniegt pieteikumu

24 — Direktīvā 2004/83 paredzētā divu starptautiskās aizsardzības pīlāru sistēmu, manuprāt, var kritizēt, jo tā var vājināt bēgļa statusu. Kopš Direktīvas 2004/83 spēkā stāšanās dalībvalstis var izvēlēties piešķirt alternatīvo aizsardzību individiem, kuriem, neesot šādai aizsardzībai, tiktu piešķirts bēgļa statuss. Skat. it īpaši Direktīvas 2004/83 15. panta b) punktu un 15. panta c) punktu, kas no faktu viedokļa var ievērojami pārklāties ar vajāšanas darbībām, kuras definētas šīs direktīvas 9. pantā. Lai gan ir šāda iespējama kritiku, nevar noliegt divu starptautiskās aizsardzības sistēmas pīlāru pastāvēšanu saskaņā ar Direktīvu 2004/83.

alternatīvās aizsardzības saņemšanai[25] un ka šajā sakarā tai ir pilnībā nodrošinātas procesuālās tiesības. Turklāt alternatīvās aizsardzības statuss ir jāpiešķir saskaņā ar Direktīvas 2004/83 18. pantu, ja attiecīgajai personai ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību saskaņā ar šīs direktīvas II un V nodaļu.

53. Kaut arī līdz ar to ir skaidrs, ka, lai izbeigtu bēgļa statusu saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu, netiek prasīts, ka bēglim ir jābūt aizsargātam pret risku savā pilsonības valstī ciest būtisku kaitējumu, šīs direktīvas 11. panta 1. punkta e) apakšpunktā un 7. panta 2. punktā tiek nepārprotami prasīts nodrošināt attiecīgajā valstī pieejamu aizsardzību no vajāšanas, veicot "pamatotus pasākumus" vajāšanas novēršanai. Lai izpildītu šos pienākumus, ir jānodrošina tāda aizsardzības dalībnieka esamība, kurš gan vēlas, gan spēj nodrošināt šādu aizsardzību. Šajā sakarā es uzsvēršu, ka Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktā un 7. panta 2. punktā paredzētā prasība par aizsardzību ir nevis abstrakta, bet drīzāk konkrēta, reāla un objektīva. Tā kā, lai nodrošinātu aizsardzību, ir jāveic pozitīvi un konkrēti pasākumi, tad gadījumā, ja neeksistē aizsardzības dalībnieks, nevar apgalvot, ka tiek nodrošināta aizsardzība pret vajāšanu[26]. Turklāt, manuprāt, nevar uzskatīt, ka aizsardzības dalībnieks ir veicis saprātīgus pasākumus, lai novērstu vajāšanu, ja bēgļa pilsonības valstī aizsardzības dalībnieki Direktīvas 2004/83 6. panta izpratnē, kuri noteiktos apstākļos ietver arī nevalstiskus dalībniekus, draud īstenot[27] vai īsteno vajāšanu šajā valstī, tādējādi izraisot bailes civiliedzīvotājos vai vismaz daļā no tiem.

54. Tāpēc, lai izbeigtu bēgļa statusu saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu, ir jānovērtē, kādā līmenī tiek nodrošināta aizsardzība no vajāšanas, kurai ir jābūt pieejamai bēgļa pilsonības valstī. Šajā kontekstā aizsardzības dalībniekam saskaņā ar Direktīvas 2004/83 7. panta 2. punktu ir jāveic atbilstoši pasākumi, lai novērstu vajāšanu, "uzturot efektīvu tiesību sistēmu, lai atklātu, apsūdzētu un sodītu par darbībām,

25 — Ja tā to vēlas.

26 — Skat. otrā jautājuma pirmo daļu.

27 — Attiecīgajiem draudiem ir jābūt nopietniem vai smagiem, tādējādi liekot civiliedzīvotājiem ticēt, ka vajāšanas darbības varētu tikt reāli īstenotas.

kas veido vajāšanu"[28]. Šīs nozīmīgās un konkrētās prasības ļauj nodrošināt aizsardzības dalībnieka esamību, kuram ir tiesības, organizatoriskā struktūra un līdzekļi, lai cita starpā nodrošinātu vismaz minimālu tiesisko līmeni un kārtību bēgļa pilsonības valstī. Līdz ar to aizsardzības dalībniekam ir jābūt objektīvi pieejamām atbilstošām pilnvarām un vēlmei novērst vajāšanas darbības, kas definētas Direktīvas 2004/83 9. pantā.

55. Tāpat ir jāatzīmē, ka Direktīvas 2004/83 11. panta 2. punkts uzliek dalībvalstīm pienākumu — kad tās izvērtē, vai ir izbeidzams bēgļa statuss saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu — ņemt vērā to, vai apstākļu, uz kuru pamata persona tika atzīta par bēgli, maiņa ir nozīmīga un ar pastāvīgu raksturu. Direktīvas 2004/83 11. panta 2. punkts, manuprāt, ir paredzēts, lai nodrošinātu, ka 11. panta 1. punkta e) apakšpunktā paredzētie lēmumi par [bēgļa statusa] izbeigšanu netiek pieņemti pārāk paviršu, proti, bez nopietnas analīzes situācijai, kāda valdīja bēgļa pilsonības valstī brīdī, kad viņam tika piešķirts bēgļa statuss, un vispārējai situācijai[29], kāda valda šobrīd un, iespējams, valdīs arī nākotnē šajā valstī, šo analīzi veicot kopā ar bēgļa individuālās situācijas analīzi. Es uzskatu, ka Direktīvas 2004/83 11. panta 2. punkta mērķis ir nodrošināt, lai persona, kas ieguvusi bēgļa statusu sakarā ar pamatotām bailēm no vajāšanas, nenokļūst situācijā, kad šis statuss tiek izbeigts pret tās gribu saskaņā ar šīs direktīvas 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu situācijā, kad tās pilsonības valstī nav pieejams cits stabils un ilgstošs risinājums, kas ļautu izvairīties no vajāšanas.

56. Kaut arī nav iespējams paredzēt visus gadījumus — ņemot vērā bēgļa statusa izbeigšanas saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta

28 — Aizsardzībai nav jābūt absolūtai, jo tādu rezultātu katrā ziņā nevar panākt nevienā sabiedrībā.

29 — Direktīvas 2005/85 38. panta 1. punkta c) apakšpunkts — kaut arī lietām, kuras izskata iesniedzējtiesa, tas laika ziņā nav piemērojams — prasa dalībvalstīm cita starpā nodrošināt to, lai bēgļa statusa atņemšanas procedūras ietvaros "kompetentā iestāde var iegūt precīzu un atjauninātu informāciju no dažādiem avotiem, piemēram, vajadzības gadījumā, informāciju no *UNHCR*, attiecībā uz *vispārējo situāciju, kas valda attiecīgo personu izcelsmes valstīs*" (mans izcēlums). Attiecīgās [bēgļa statusa] atņemšanas procedūras ir piemērojamas [bēgļa statusa] izbeigšanai saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu. Skat. Direktīvas 2005/85 preambulas 26. apsvērumu kopā ar tās 38. panta 4. punktu. Skat. arī Direktīvas 2004/83 preambulas 15. apsvērumu, kurā ir paredzēts, ka, "nosakot bēgļu statusu saskaņā ar Ženēvas konvencijas 1. pantu, apspriešanās ar [*UNHCR*] var sniegt dalībvalstīm noderīgas vadlīnijas".

1. punkta e) apakšpunktu būtisko ietekmi uz bēgli, [bēgļa statusu], manuprāt, var izbeigt tikai tad, ja var pamatoti uzskatīt, ka bēglim viņa pilsonības valstī ir pieejams ilgstošs risinājums, kas ļauj izvairīties no vajāšanas.

57. Ja situācija pilsonības valstī nav atrisināta vai nav paredzama, vai arī tajā tiek pieļauti nopietni cilvēka pamattiesību pārkāpumi, kuru dēļ indivīdam atkal varētu būt jāprasa bēgļa statuss, apstākļu maiņu, manuprāt, nevar uzskatīt par nozīmīgu un ar pastāvīgu raksturu, un ir skaidri redzams, ka Direktīvas 2004/83 7. panta 2. punktā paredzētais aizsardzības apmērs ir patiešām nepieejams vai ir neefektīvs[30].

58. Attiecībā uz iesniedzējtiesas jautājumu par to, vai ir pietiekami, ka aizsardzību var nodrošināt tikai ar starptautisku bruņoto spēku palīdzību[31], ir jāatzīmē, ka saskaņā ar Direktīvas 2004/83 7. panta 1. punktu aizsardzību var nodrošināt vai nu valsts vai partijas, vai organizācijas, tostarp starptautiskas organizācijas[32], kas kontrolē valsti vai būtisku valsts teritorijas daļu. Tas līdz ar to nozīmētu, ka subjekts, kas nav valsts, var būt aizsardzības dalībnieks[33], ja valstī tiek nodrošināts vajadzīgais kontroles līmenis un objektīvs aizsardzības līmenis, kāds noteikts Direktīvas 2004/83 7. panta 2. punktā. Manuprāt, gadījumā, kad starptautisku bruņoto spēku palīdzību izmanto valsts, šādu pasākumu var uzskatīt par atbilstošu, lai novērstu vajāšanu bēgļa pilsonības valstī. Tomēr es uzskatu, ka, lai izpildītu Direktīvas 2004/83 7. panta noteikumus, valsts var izmantot starptautisku bruņotu spēku palīdzību, ja šādi bruņoti spēki tiek nodrošināti starptautiskās sabiedrības, piemēram, Apvienoto Nāciju, uzdevumā.

59. Līdz ar to nevar izslēgt, ka bēgļa pilsonības valstī darbojas Direktīvas 2004/83 7. panta 1. punktā paredzētais aizsardzības dalībnieks, lai gan valsts var nodrošināt aizsardzību tikai

30 — Fakti, kas ir jāizvērtē valsts tiesai, lai noteiktu, vai ir izpildītas juridiskās prasības attiecībā uz apstākļu maiņu un aizsardzības pieejamību, noteiktos apstākļos var būtiski pārklāties. Tādējādi aizsardzības dalībnieka esamība, kuram ir tiesības, organizatoriskā struktūra un līdzekļi, lai cita starpā vismaz minimālajā līmenī nodrošinātu tiesiskumu un kārtību bēgļa pilsonības valstī, var — bet nav obligāti — būt kā norāde uz apstākļu maiņu, kas ir nozīmīga un ar pastāvīgu raksturu.

31 — Skat. otrā jautājuma pirmo daļu.

32 — Bet ne tikai starptautiskas organizācijas.

33 — Vai nu viens pats, vai, manuprāt, kopā ar valsti.

ar starptautisku bruņotu spēku palīdzību. Aizsardzības dalībnieka esamība un aizsardzības, ko šis dalībnieks nodrošina bēgļa pilsonības valstī, pieejamība, efektivitāte un ilgstošais raksturs ir jautājumi par faktiem, kas jāizvērtē valsts tiesai, ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus.

60. Attiecībā uz otrā jautājuma otro daļu iesniedzējtiesa, manuprāt, vēlas noskaidrot, vai bēgļa statusu var izbeigt saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu, ja attiecīgā persona savā pilsonības valstī šobrīd ir pakļauta būtiska kaitējuma riskam Direktīvas 2004/83 15. panta izpratnē, nevis vajāšanas riskam. Manuprāt, personas tiesības uz alternatīvās aizsardzības statusu neietilpst juridiskajos kritērijos, kas piemērojami bēgļa statusa izbeigšanai[34].

61. Ar otrā jautājuma trešo daļu iesniedzējtiesa jautā Tiesai, vai bēgļa statusa izbeigšanai saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu ir nepieciešams, ka bēgļa pilsonības valstī ir stabila drošības situācija un vispārējie dzīves apstākļi ir nodrošināti vismaz minimālā līmenī.

62. Drošības situācijas stabilitāte bēgļa pilsonības valstī ir jāvērtē kā Direktīvas 2004/83 7. panta 2. punktā un 11. panta 1. punkta e) apakšpunktā paredzētās pieejamās aizsardzības no vajāšanas neatņemama sastāvdaļa. Tāpēc ir jābūt aizsardzības dalībniekam, kuram ir tiesības, organizatoriskā struktūra un līdzekļi, lai cita starpā saglabātu vismaz minimālo tiesiskumu un kārtību bēgļa pilsonības valstī. Drošības situācijai bēgļa pilsonības valstī, manuprāt, ir jābūt tādai, lai bēglim nebūtu jānokļūst situācijā, kas viņam ļautu paredzamā nākotnē iegūt bēgļa statusu.

63. Attiecībā uz jautājumu par vispārējiem dzīves apstākļiem un minimālā dzīves līmeņa pieejamību pilsonības valstī vispirms ir jāuzsver, ka Direktīva 2004/83 neparedz piešķirt bēgļa statusu vai alternatīvo aizsardzību ekonomiskajiem migrantiem. Turklāt

34 — Skat. iepriekš 46.–48. punktu.

Direktīvas 2004/83 piemērošanas joma neattiecas uz personām, kurām ir nepieciešama emocionāla vai humanitāra palīdzība un kuras nevar kvalificēt kā personas, kurām nepieciešama starptautiska aizsardzība[35]. Jautājums par vispārējiem dzīves apstākļiem un minimālā dzīves līmeņa pieejamību bēgļa pilsonības valstī, manuprāt un kā Komisija norādīja savos apsvērumos, nav neatkarīgs, atbilstošs kritērijs, novērtējot [bēgļa statusa] izbeigšanu saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu, taču ir jāņem vērā kā daļa no vērtējuma par to, vai apstākļu maiņu šajā valstī var uzskatīt par nozīmīgu un ar pastāvīgu raksturu saskaņā ar šīs direktīvas 11. panta 2. punktu[36]. Tāpat jāatzīmē, ka, tā kā Direktīvas 2004/83 7. pantā un 11. panta 1. punkta e) apakšpunktā ir prasīts nodrošināt pilsonības valstī minimālo aizsardzības līmeni, vismaz apšaubāmi liekas tas, vai attiecīgajā valstī būs organizatoriskā struktūra un līdzekļi[37], lai nodrošinātu šādu aizsardzību, ja tā nevar nodrošināt minimālo dzīves līmeni saviem pilsoņiem.

nozīme bēgļa statusa izbeigšanas kontekstā saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu ir jautājums, kas jāizvērtē valsts tiesai, ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus.

B — *Trešais jautājums*

1) Lietas dalībnieku galvenie argumenti

64. Es uzskatu, ka minimālā dzīves līmeņa pieejamība bēgļa pilsonības valstī un tā

65. Prasītājs lietā C-175/08 uzskata, ka gadījumā, ja sākotnējā vajāšana ir izbeigta, bet ir

35 — Kā definēts Direktīvas 2004/83 2. panta a) punktā. Skat. Direktīvas 2004/83 preambulas devīto apsvērumu.

36 — Skat. Direktīvas 2004/83 11. panta 2. punktu.

37 — Skat. iepriekš 49. punktu.

radušies jauni apstākļi, tad ir jāpiemēro Direktīvas 2004/83 4. panta 4. punktā paredzētais pierādīšanas atvieglojums, jo šis noteikums neparedz atšķirīgu attieksmi atkarībā no tā, kad tika veikta iepriekšējā vajāšana. Direktīvas 2004/83 14. panta 2. punkts — nosakot pienākumu dalībvalstīm pierādīt, ka persona vairs nevar tikt kvalificēta kā bēglis — paredz stingrākus nosacījumus bēgļa statusa atcelšanai, nekā nosacījumi, kas piemērojami, izvērtējot situāciju, kad pastāv bailes no vajāšanas, bet vajāšana nav notikusi. Tādējādi Direktīvas 2004/83 14. panta 2. punktā ir pārņemts šīs direktīvas 4. panta 4. punkts. Prasītāji lietās C-176/08 un C-179/08 apgalvo, ka varbūtības kritērijs, kas piemērojams bēgļa statusa izbeigšanas procesā, nav tas pats, kas piemērojams bēgļa statusa piešķiršanas procedūrā. Bēgļa statusa piešķiršanas procedūrā nosacījumi šī statusa piešķiršanai ir jāizvērtē vispārēji. Šajā kontekstā ir jāpiemēro Direktīvas 2004/83 4. panta 4. punkts. Bēgļa statusa atņemšanas procedūrā jauni un atšķirīgi apstākļi, kas liecina par vajāšanu, ir jānovērtē pēc Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktā paredzētā kritērija, saprātīgi izvērtējot faktu, cik iespējama ir personas atgriešanās izcelsmes valstī, proti, to, ka apstākļi, uz kuru pamata šī persona tika atzīta par bēgli, vairs nepastāv. Tāpat šajā kontekstā Direktīvas 2004/83 4. pants ir piemērojams arī gadījumos, kad persona jau tika pakļauta vajāšanai vai tiešiem vajāšanas draudiem. Direktīvas 2004/83 14. panta 2. punkts nav speciāls noteikums, kas papildina šīs direktīvas 4. pantu. Prasītāji lietā C-178/08 uzskata, ka, ja vairs nepastāv sākotnējie iemesli vajāšanai, tad dalībvalstij, kas piešķīra bēgļa statusu, ir jāpierāda, ka bēglim nav arī cita iemesla baidīties no vajāšanas Direktīvas 2004/83 2. panta c) punkta izpratnē. Varbūtības kritērijs, kas jāpiemēro, ir tas pats, kādu tiek prasīts piemērot, atsakoties atzīt bēgļa statusu, proti, ir jābūt nopietniem iemesliem, lai uzskatītu, ka attiecīgā persona nav pakļauta jaunas vajāšanas riskam.

66. Vācijas Federatīvā Republika uzskata, ka gadījumā, ja apstākļi, uz kuru pamata persona tika atzīta par bēgli, vairs nepastāv, jauni un atšķirīgi apstākļi, kas liecinātu par vajāšanu, ir jāvērtē pēc varbūtības kritērija, kāds tika piemērots, atzīstot bēgļa statusu. Turklāt šādus jaunus un atšķirīgus apstākļus nevar vērtēt, ņemot vērā Direktīvas 2004/83 4. panta 4. punktā paredzēto pierādīšanas atvieglojumu. Itālijas Republika cita starpā uzskata, ka iespējamie jaunie un atšķirīgie apstākļi, kas liecinātu par vajāšanu, ir jāvērtē pēc "reāla riska" kritērija, un Direktīvas 2004/83 4. panta 4. punktā paredzētais pierādīšanas atvieglojums neattiecas tikai uz tām lietām, kurās pastāv saikne starp jauniem apstākļiem un apstākļiem, uz kuru pamata tika piešķirts bēgļa statuss. Kipras Republika uzskata, ka, ja vairs nepastāv apstākļi, uz kuru pamata bēglis tika atzīts par tādu, jauni un atšķirīgi apstākļi ir jāvērtē saskaņā ar Direktīvas 2004/83 II un III nodaļu. Tas nozīmē, ka jauns lūgums ir jāvērtē, rīkojoties pēc labas ticības,saglabājotpieteikuma iesniedzējam pierādīšanas pienākumu, un noteikti ņemot vērā Direktīvas 2004/83 4. panta 4. punktā paredzēto pieņēmumu, kas ir piemērojams jebkurā gadījumā. Apvienotā Karaliste uzskata, ka gadījumā, ja apstākļi, uz kuru pamata personai tika piešķirts bēgļa statuss, vairs nepastāv, un ir parādījušies jauni apstākļi, kas rada pamatotas bailes no vajāšanas, pieteikuma iesniedzējam cik vien ātri iespējams ir jāiesniedz visi pierādījumi, kas pamato starptautiskās aizsardzības pieteikumu saskaņā ar Direktīvas 4. panta 1. punktu.

67. Komisija uzskata, ka Direktīvas 2004/83 14. panta 2. punktā ir ietverti atbilstoši noteikumi attiecībā uz bēgļa statusa atcelšanas procedūru. Saskaņā ar Direktīvas 2004/83 14. panta 2. punktu un neskarot šīs direktīvas 4. panta 1. punktā paredzēto bēgļa pienākumu norādīt visus atbilstošos faktus un iesniegt visus atbilstošos pierādījumus, kas ir viņa rīcībā, dalībvalstij, kas piešķīra bēgļa statusu, katrā konkrētā gadījumā ir pienākums pierādīt, ka attiecīgā persona vairs nav bēglis vai nekad tāda nav bijusi. Līdz ar to attiecīgajai dalībvalstij ir jāpierāda, ka bēglis vairs nevar atteikties izmantot viņa pilsonības valsts aizsardzību. Tādējādi bēgļa statusa izbeigšana tiek novērtēta pēc kritērijiem, kas atšķiras no tiem, kurus izmanto bēgļa statusa atzīšanai. Komisija uzskata, ka Direktīvas 2004/83 4. panta 4. punkts, kas atvieglo pieteikuma iesniedzēja pierādīšanas pieteikumu bēgļa statusa atzīšanas kontekstā, nav piemērojams šī statusa izbeigšanas gadījumā, jo pierādīšanas pienākums ir kompetentajai iestādei.

2) Vērtējums

68. Ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot veidu, kādā ir jānovērtē jauni, atšķirīgi apstākļi, kas liecina par vajāšanu, ja agrākie apstākļi, uz kuru pamata attiecīgajai personai tika piešķirts bēgļa statuss, vairs nepastāv.

69. Lai sniegtu lietderīgu atbildi uz iesniedzējtiesas jautājumu, manuprāt, ir jānoskaidro, kas tiek domāts ar attiecīgajiem jaunajiem, atšķirīgajiem apstākļiem.

70. Es uzskatu, ka iesniedzējtiesas lietotie vārdi "jauni, atšķirīgi apstākļi, kas liecina par vajāšanu" attiecas uz pilnīgi jauniem apstākļiem, kuriem nav pat daļējas saiknes ar agrākiem apstākļiem, uz kuru pamata attiecīgajai personai tika piešķirts bēgļa statuss.

71. Gadījumā, ja zināmā mērā ir mainījušies apstākļi, sakarā ar kuriem personai tika piešķirts bēgļa statuss, bet noteikti elementi, kas vismaz daļēji ir saistīti ar šiem apstākļiem, joprojām eksistē, apstākļu maiņu, manuprāt, nevar uzskatīt par nozīmīgu un ar pastāvīgu raksturu, kā tiek prasīts Direktīvas 2004/83 11. panta 2. punktā.

72. Turklāt, ja [bēgļa statusa] izbeigšanas procesā šķiet, ka, lai gan apstākļi, uz kuru pamata personai tika piešķirts bēgļa statuss, zināmā mērā ir mainījušies, bet noteikti elementi, kas vismaz daļēji ir saistīti ar šiem apstākļiem, joprojām eksistē, attiecīgajai dalībvalstij saskaņā ar Direktīvas 2004/83 14. panta 2. punktu ir jāpierāda, ka bēglim sakarā ar šiem saistītajiem elementiem nav pamatotas bailes no vajāšanas.

73. Ja bēglis atsaucas uz pilnīgi jauniem, atšķirīgiem apstākļiem, kas liecina par vajāšanu, es uzskatu, ka attiecīgā persona šādi iesniedz jaunu pieteikumu bēgļa statusam un ka šie apstākļi ir jānovērtē, lai noteiktu, vai šai personai ir pamatotas bailes no vajāšanas saskaņā ar Direktīvas 2004/83 2. panta c) punktu. Līdz ar to ir jāpiemēro tas varbūtības kritērijs, kas tika piemērots, piešķirot bēgļa statusu saskaņā ar Direktīvas 2004/83 13. pantu.

74. Fakts, ka personai iepriekš tika piešķirts bēgļa statuss sakarā ar pamatotām bailēm no vajāšanas, ko pamato pilnīgi atšķirīgi apstākļi, manuprāt, nav nopietna norāde saskaņā ar Direktīvas 2004/83 4 panta 4. punktu uz pieteikuma iesniedzēja pašreizējām pamatotām bailēm no vajāšanas.

75. Direktīvas 2004/83 4. panta 4. punktā paredzētās vērtēšanas noteikumu atvieglošanas piemērošanai, manuprāt, ir nepieciešama vismaz daļēja saikne starp agrāku vajāšanu vai tiešiem šādas vajāšanas draudiem un jauniem, atšķirīgiem apstākļiem, kas liecina par vajāšanu.

76. Valsts tiesa ir tā, kurai cita starpā ir jāizvērtē, vai attiecīgie apstākļi ir jauni vai saistīti ar apstākļiem, uz kuru pamata attiecīgajai personai tika piešķirts bēgļa statuss.

VII — Secinājumi

77. Līdz ar to uz iesniedzējtiesas jautājumiem ir jāatbild, manuprāt, tādējādi, ka:

"1) Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvas 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts ir jāinterpretē, ņemot vērā tostarp šīs direktīvas 2. panta c) punktā ietverto bēgļa definīciju. Tādējādi saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu ir jākonstatē, ka apstākļi, saistībā ar kuriem bēglis tika atzīts par tādu, vairs nepastāv un ka bēgļa pilsonības valsts ir gan spējīga, gan vēlas aizsargāt attiecīgo bēgli. Bēgļa statuss var tikt izbeigts, ja viņa vai viņas pilsonības valsts piedāvā ilgstošu risinājumu, kas izslēdz vajāšanu. Aizsardzība, ko sniedz bēgļa pilsonības valsts, ir saskaņā ar Direktīvas 2004/83 7. pantu, ja eksistē aizsardzības dalībnieks, kas veic saprātīgus pasākumus, lai izvairītos no vajāšanas, tostarp nodrošinot efektīvu tiesisko kārtību, lai atklātu, uzrādītu apsūdzību un sodītu vajāšanas darbības. Gadījumā, ja aizsardzību no vajāšanas var nodrošināt tikai ar starptautisku bruņotu spēku palīdzību, šādu palīdzību var uzskatīt par pamatotu

pasākumu, lai novērstu vajāšanu saskaņā ar Direktīvas 2004/83 7. panta 2. punktu, ar nosacījumu, ka šie bruņotie spēki darbojas starptautiskās kopienas uzdevumā;

2) personas tiesības uz alternatīvās aizsardzības statusu saskaņā ar Direktīvas 2004/83 V nodaļu neietilpst juridiskajos kritērijos, kas piemērojami bēgļa statusa izbeigšanai. Ja valsts iestādes tomēr nosaka, ka bēgļa statuss ir izbeidzams saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu, tad ir jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai nodrošinātu, ka attiecīgajai personai ir reāla iespēja iesniegt alternatīvās aizsardzības pieteikumu un ka tiek pilnībā garantētas tās procesuālās tiesības;

3) drošības situācijai bēgļa pilsonības valstī ir jābūt tādai, lai bēglim paredzamā nākotnē nebūtu pamats saņemt bēgļa statusu. Drošības situācijas stabilitāte bēgļa pilsonības valstī ir jāvērtē valsts tiesai kā Direktīvas 2004/83 7. panta 2. punktā un 11. panta 1. punkta e) apakšpunktā paredzētās pieejamās aizsardzības no vajāšanas neatņemama sastāvdaļa;

4) minimālā dzīves līmeņa pieejamība bēgļa pilsonības valstī nav neatkarīgs, atbilstošs juridiskais kritērijs, kas būtu jāpiemēro, izvērtējot [bēgļa statusa] izbeigšanu saskaņā ar Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu, tomēr tas ir

jāņem vērā, novērtējot, vai apstākļu maiņa šajā valstī var tikt uzskatīta par nozīmīgu un ar pastāvīgu raksturu saskaņā ar šīs direktīvas 11. panta 2. punktu un vai bēglis var izmantot savas pilsonības valsts aizsardzību;

5) gadījumā, ja agrākie apstākļi, uz kuru pamata attiecīgajai personai tika piešķirts bēgļa statuss, vairs nepastāv, pilnīgi jauni, atšķirīgi apstākļi, kas liecina par vajāšanu saskaņā ar Direktīvas 2004/83 9. pantu, ir jānovērtē atbilstoši varbūtības kritērijam, kas tika piemērots, piešķirot bēgļa statusu saskaņā ar šīs direktīvas 13. pantu, un Direktīvas 2004/83 4. panta 4. punkts šādam vērtējumam nav piemērojams.